

З посвiду роботи музеїв, Головне управління в справах культурно-освітніх установ Міністерства культури УРСР. Науково-методичний відділ музеєзнавства Київського державного історичного музею. Київ, 1959, тир. 500, стор. 82, ціна 1 крб.

Безперервний обмін досвідом з питань теорії і практики музейної справи, методичних проблем в галузі науково-дослідницької, збирацької, експозиційної і масової роботи, є дуже цінним для робітників радянських музеїв. Тому слід вітати вихід у світ збірки, що складається з статей наукових співробітників ряду музеїв України, в яких автори діляться своїм досвідом музейної роботи.

В передмові до збірки говориться: «Зараз, коли Радянська країна вступила в новий етап свого історичного розвитку — період розгорнутого будівництва комуністичного суспільства,—питання комуністичного виховання трудящих і мобілізація їх на боротьбу за перетворення в життя історичних рішень ХХІ з'їзду КПРС набувають виняткового значення. Перед працівниками ідеологічного фронту, діячами науки і культури, перед усією радянською інтелігенцією поставлено завдання — допомогти Комуністичній партії і Радянській державі у вихованні трудящих, піднесенні соціалістичної свідомості будівників комунізму та мобілізації їх на успішне виконання і перевиконання величної програми семирічного плану розвитку народного господарства СРСР» (стор. 3).

Статті С. Смотрицького «Яскравіше висвітлювати патріотичний рух бригад комуністичної праці» (стор. 6—11), Б. Качинського «Збирання матеріалів сучасності» (стор. 12—15), В. Ланевського «Показ в експозиції музею участі молоді в будівництві комсомольських шахт» (стор. 28—29) знайомлять з успіхами харківського історичного музею, Київського державного історичного музею й Кам'янець-Подільського державного історичного музею — заповідника у виконанні цього величного завдання.

С. Смотрицький у статті, що відкриває збірку, розповідає про ту велику увагу, яку приділяє у своїй екскурсійній роботі і експедиційній діяльності Харківський історичний музей бригадам комуністичної праці. У музеї створений спеціальний розділ, в якому відображено боротьбу трудящих за виконання семирічного плану, роботу комуністичних бригад, причому підкреслюється, що ці бригади виникли як результат нового стану соціалістичного змагання трудящих на шляху до комунізму. В експозиції представлені документальні першоджерела, фотодокументальний матеріал, що розповідає про трудові подвиги харків'ян, розміщені таблиці і діаграми, що свідчать про безперервне зростання випуску валової продукції у Харкові, про підвищення продуктивності праці, про перспективи розвитку сільського господарства, науки і культури Харківщини у семиріччі.

У поміщеній далі статті В. Качинського освітлена робота наукових співробітників Київського державного історичного музею по збиранню цінного матеріалу на підприємствах і будовах Києва про комуністичні бригади. Автор перелічує матеріали, зібрані музеєм, і відмічає, що вони будуть пам'яткою про початок славного патріотичного руху, показ їх в експозиції відіграє визначну роль в комуністичному вихованні трудящих.

Науковий співробітник Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника В. Ланевський у своїй статті звертає увагу на часті поїздки робітників музею на місця, де живуть і трудяться подоляни, вносячи свій вклад в розвиток промисловості і сільського господарства країни. Результатом цих поїздок є те, що музей поповнився новими цінними матеріалами, які знайомлять відвідувачів з трудовими подвигами їхніх земляків на шахтах Донбасу, на цілинних землях, у Каховці і в інших місцях нашої країни. Про збирацьку роботу в музеях сповіщають в своїх статтях А. Давидова «Збиральницька робота музею Ів. Франка» (стор. 38—40) і В. Мурашко «Нові експонати у фондах Чернігівського історичного музею» (стор. 63—67). М. Давидова відмічає визначну збирацьку роботу колективу Львівського державного літературно-меморіального музею Ів. Франка, наслідком якої є той факт, що фонди музею на протязі трьох останніх років збільшилися на 200 експонатів. Ще задовго до святкування у 1956 році столітнього ювілею великого українського письменника співробітники музею почали переписку з ювілейними комітетами по проведенню франківських днів, які були організовані у багатьох містах України, в інших союзних республіках і зарубіжних країнах. А в дні ювілею з різних міст країни із-за кордону у музей стали поступати цікаві документи, що збагатили експозицію.

Головний охоронець фондів Чернігівського історичного музею В. Мурашко розповідає про роз'яснювальну роботу серед населення, яку ведуть робітники музею. Про значення історичних пам'яток і необхідність зосередження і збереження їх в музеях сповіщається в пресі, по радіо і т. д. Внаслідок цього в музей майже щоденно надходять експонати. Цікаву справу в галузі атеїстичної пропаганди організував Кременецький районний краєзнавчий музей. Директор музею Б. Ельгорт у статті «Про досвід науково-атеїстичної пропаганди в Кременецькому краєзнавчому музеї» (стор. 23—27) повідомляє про будівництво музеєм у Почаєвському будинку культури свого філіала — антирелігійного музею. Недалеко від Почаєва розташований відомий чоловічий монастир — Почаївська лавра, а в Кременці функціонує багато церков і жіночий монастир. Природно, що існування такого музею було необхідністю. Особливо цінні розділи музею, побудовані на місцевому матеріалі. Музей веде велику антирелігійну пропаганду. І, як дуже вірно відмічає автор статті, такий музей можна побудувати в багатьох районах.

У статті Г. Власові «Зв'язок Львівського історичного музею з школами» (стор. 30—32) говорить про ту багатогранну роботу, що її проводить Львівський історичний музей серед учнів шкіл. При музеї працюють гуртки по вивченню історії Львова і археології. Члени археологічного гуртка брали участь навіть у археологічних розкопках. В багатьох школах міста музей допоміг організувати історичні гуртки і з шкільних історичних музеїв. З метою притягнення сільських шкіл до краєзнавчої роботи робітники музею склали і видали інструкцію з поясненням, як організувати вивчення історії рідного села. З допомогою наукових робітників музею було збудовано кілька сільських музеїв, в основу яких було покладено матеріал, що його зібрали члени шкільних краєзнавчих гуртків. Власова робить вірний висновок про те, що різноманітні форми зв'язків музею з

школами корисні не тільки для учнів, які розширюють кругозір, виховуються в душі поваги до героїчного минулого, в душі патріотизму, але і для музею. Адже музей завдяки цим зв'язкам ширше розгортає збирацьку роботу по виявленню археологічних пам'яток.

Пам'ятник-музей визволення Києва біля с. Нові Петрівці, Києво-Святошинського району, користується популярністю серед робітників Києва, колгоспників навколишніх сіл, у молоді. Про це пише завідуючий музеєм А. Ямковий у статті «Пам'ятник-музей визволення Києва» (стор. 68—70).

Про перший в країні колгоспний музей О. В. Суворова розповідає старший науковий співробітник Київського державного історичного музею В. Сидоренко в статті «Колгоспний музей О. В. Суворова в селі Тимонівка» (стор. 71—73). Призначений у 1766 році командуючим армією Суворов прибув у Тульчино, де містився його штаб. На полях села Тимонівка він провадив багаточисленні військові заняття. Будинок у селі, де на протязі кількох місяців жив великий полководець, багаточисленні знахідки на полях села, зв'язані з військовими вченнями Суворова, завжди цікавили колгоспників, і в січні 1948 р. колгоспники Тимонівки, демобілізовані солдати і офіцери Радянської Армії, на загальних зборах поставили питання про реставрацію будинку і перетворення його на музей, присвячений Суворову. Автор змальовує, з яким ентузіазмом мешканці села з допомогою спеціалістів з різних міст країни взялися за це завдання і розв'язали його в стислі строки.

Таким же чином, за ініціативою старих більшовиків, з допомогою наукових співробітників Дніпропетровського державного історичного музею у жовтні 1957 р. був заснований у м. Дніпродзержинську музей. Про це пише В. Чумаченко в статті «Дніпродзержинський історико-революційний музей» (стор. 74—75).

Численні матеріали колгоспного музею в с. Червона Слобода показують, як нікому не відоме село Царська Слобода на Черкащині тепер стало школою передового ведення колгоспного господарства. Про цей музей, відкритий до 40-х роковин Великого Жовтня, пише Д. Телегіна в статті «Музей, створений колгоспниками» (стор. 76—79).

Останнім часом розгорнулась колосальна робота по будівництву районних і сільських музеїв. Музейним робітникам, які беруть участь в будівництві такого типу музеїв, необхідно використовувати досвід музеїв України, що домоглися значних успіхів в цій галузі.

Великій роботі херсонського музею присвячена стаття В. Борисової «Херсонський історико-археологічний музей» (стор. 41—47). Про активну участь в археологічних розкопках на території Переяслав-Хмельницького пише М. Сікорський «Археологічні дослідження Переяслав-Хмельницького історичного музею» (стор. 48—52).

Дуже цінним є досвід роботи відділу природи Нікопольського краєзнавчого музею. Про експозицію відділу, побудовану новим методом, повідомляють М. Жигайло і Є. Чернін в статті «Побудова біогруп в краєзнавчому музеї» (стор. 55—59).

Слід вітати те, що Львівський історичний музей перейняв з експозиції Ермітажа і ряду музеїв країн народної демократії новий метод показу археологічного матеріалу. Про це ділиться К. Бернякович у статті «Новий метод експонування археологічних матеріалів» (стор. 53—54). Але в збірці приділено мало уваги організації музейної експозиції, тому новому, що досягнуто з питань архітектурно-художнього оформлення, устаткування експозиційних залів, розміщення матеріалів і т. д.

Співробітник Львівського історичного музею П. Авраменко у статті «Більше вимогливості до підбору експонатів» (стор. 16—22) справедливо

відмічає, що в експозиціях деяких музеїв спостерігається перекручення, фальсифікація в оцінці експонатів і довільне їх розміщення. Він закликає ще більше підсилити науково-дослідницьку роботу над музейними пам'ятками.

Про науково-дослідницьку роботу літературно-меморіального музею О. Ю. Кобилянської в Чернівцях пише директор музею О. Коваленко (стаття «З досвіду роботи музею О. Кобилянської», стор. 33—37). «Каталогізація колекції музею» (стор. 60—62) — так називається стаття наукового співробітника Львівського історичного музею І. Свешнікової, яка відмічає необхідність наукового опису експонатів.

Г. Паламарчук у рецензії «Наукові записки», випуск І, Полтавський літературно-меморіальний музей ім. І. П. Котляревського, Полтава, 1958 (стор. 80—82) пише про видану музеєм збірку, присвячену життю і творчості І. Котляревського. Авторами статті і публікації збірки є наукові співробітники музею і викладачі полтавського і гомельського педінститутів.

Більшість статей збірки присвячена роботі краєзнавчих та історичних музеїв, а між іншим, бажано, щоб на сторінках збірки освітлювався досвід музеїв інших профілів. В цілому поміщені у збірці статті є свідченням успіхів, досягнутих музеями України. Видання збірки «З досвіду роботи музеїв» — корисна робота в справі подальшого розвитку музейної справи.

О. А. Ашрафіан

В. В. Лапін, А. В. Бурлаков, Б. В. Борисов. ОЛЬВІЯ. Путеводитель по раскопкам и музею. Изд. АН УССР. Киев, 1959, стр. 78, тираж 5000 экз., цена 80 коп.

В останні роки, після значної перерви, почали видаватися путівники по пам'ятках старовини та музеях Північного Причорномор'я. Вийшли путівники по музею та розкопках Херсонеса, путівник по пам'ятках м. Керчі, що містить опис стародавнього Пантікапею, видано також путівник по розкопках стародавньої Ольвії. Всіх, хто цікавиться історичним минулим, радує поява цих невеликих книжок.

Путівник «Ольвія» складається з чотирьох розділів різної величини. Перші 16 сторінок займає стисло і виразно викладена історія стародавнього міста-держави та історія його розкопок. Доступно і різнобічно, без складного цитування, що стало традиційним при викладі питань грецької колонізації (дивись хоча б путівник по розкопках Херсонесу), розказано про причини та час виникнення колоній Північного Причорномор'я, про заняття ольвіополітів, про їхні взаємовідносини з місцевим населенням, а також коротко викладені основні етапи історії міста на протязі тисячоліття його існування. Перший розділ путівника закінчується стислим переліком досліджень Ольвії в ХІХ—ХХ ст.

Написаний яскравою мовою, ясно та чітко, і разом з тим емоціонально — цей вступ добре впливає на дальше сприймання відвідувачем ольвійського заповідника самих залишок стародавнього міста. Адже путівник по археологічних розкопках повинен розбудити уяву відвідувача, допомогти йому, по іноді невиразних залишках, побачити картину далекого життя. Слід тільки зауважити, що, перелічуючи імена дослідників Ольвії, згадуючи про Забеліна, Тізенгаузена, Ястребова, Кулаковського і Фармаковського, потрібно було б також назвати імена радянських ар-